

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLVII

Св. 3–4 (2016)

САДРЖАЈ

Чланци

Грамматика

Напомене о временским облицима у језику Лазе К. Лазаревића (РАДОЈЕ СИМИЋ) 1–18

Учење М. Стевановића и старијих синтаксичара о „пређашњим временима“ у српском језику – и њихов значај (ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ) 19–31

Девербативне именице с каузалним значењем у публицистичком и књижев-ноуметничком стилу (ВЕСНА Д. ФИЛИПОВИЋ) 33–47

Лексикологија и лексикографија

Израда речника писача као допринос познавању лексикона (на примеру про-зе Видосава Стевановића) (САЊА Ж. ЂУРОВИЋ) 49–71

О лексичким јединицама са партикуларизаторском службом типа *јајшо*, *крго*, *рој*, *сѣаго*, *чојор* (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 73–88

Природа асоцијативне везе антонимâ (БОЈАНА Д. ТОДИЋ) 89–103

Прикази

Елизабета Бандиловска Ралповска, *Парадигматските односи кај описните придавки во македонскиот јазик* (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ) 105–108

Уз ново издање: Милош Ковачевић, *Узрочно семантичко поље* (СЛАВКО Ж. СТАНОЈЧИЋ) 109–117

Неђо Јошић, *Воћарска лексика и терминологија у српском језику* (СТАНА РИСТИЋ) 118–122

Лексикографија

УДК 811.163.41'373
811.163.41.08-3 Стевановић В.

САЊА Ж. ЂУРОВИЋ
(Филолошко-уметнички факултет,
Крагујевац)*

Оригинални научни рад
Примљен 15. новембра 2016. г.
Прихваћен 9. децембра 2016. г.

ИЗРАДА РЕЧНИКА ПИСАЦА КАО ДОПРИНОС ПОЗНАВАЊУ ЛЕКСИКОНА (на примеру прозе Видосава Стевановића)**

У раду се указује на значај изучавања лексике писаца, а затим се на примеру речника обележене лексике Видосава Стевановића представља корпус који може послужити и за даља истраживања. На основу литературе истичу се отворена питања у вези са анализом лексике писаца, пре свега, методолошки проблеми, али се истиче и велики значај израде речника писаца као допринос познавању лексикона.

Кључне речи: лексика, маркирана лексика, речник писца.

1. У србистици се данас све више посвећује пажња изучавању лексике писаца. Многи лексиколози указују на значај изучавања лексике писаца, али се често поставља питање на који начин то учинити или, боље речено, која је методологија најпримеренија. Рајна Драгићевић истиче да се често као тема семинарских и магистарских радова даје маркирана лексика неког писца, али да се до маркиране лексике у тим радовима чешће долази интуитивно него по утврђеним критеријумима (Драгићевић 2007: 61).

* sdjurovic74@gmail.com

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Динамика сѝрукѝура савременої срѝскої језика* (бр. 178014), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Тако М. Тешић каже: „Лексички фонд пишчева језика у основи је део свеукупног лексичког фонда његовог матерњег језика. Тиме се не губи потреба за израдом описног речника језика одређеног писца, нити у већој мери олакшава такав лексикографски подухват. Оправданост израде оваквих речника не треба посебно истицати. Они су довољно корисни и када само региструју значење пишчеве лексике, а од методологије израде зависи да ли ће се степен њихове корисности и увећати. Овакви речници омогућују разноврсне лингвистичке и стилистичке анализе, а ако их има и више, онда се поређењем лексике појединих писаца, исте или друге епохе, може много штошта рећи о одликама и развоју лексике једног писца. Једноставно, то би било инспиративно тле за разнолике, и не само језичке анализе“ (Тешић 1982: 301).

У србистици имамо бројне радове о различитим лексичким слојевима код појединих писаца и они могу послужити као уводна истраживања за детаљнија бављења лексиком писаца.¹ Најчешће се као циљ истиче да се покажу основни типови пишчеве лексике и његов допринос богаћењу општег лексичког фонда српског књижевног језика. Наташа Вуловић је, обрађујући *Лексику у њиријовейќама Лазе К. Лазаревића* детаљно описала лексику једног писца и представила један од начина описа лексике.

Значај ове теме огледа се и у покретању интердисциплинарног пројекта под називом „Језик писаца југоисточне Србије“ у оквиру Центра за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу, под руководством Недељка Богдановића. У вези са тим С. Ристић истиче: „Сама израда речника једног писца или неког његовог дела нема велику традицију у нашој лексикографској пракси, али већ на основу оног што је урађено код нас и у свету, као и на основу лексиколошких истраживања, неопходно би било установити општу методологију израде таквих речника, а отворена питања, чији број није мали, решавати у току рада уз редовну проверу пред компетентном научном и стручном јавношћу“ (Ристић 2001: 135). Остаје отворено и питање да ли треба представљати само диференцијалну лексику или сву која се јавља код неког писца. Ту се треба одређивати према специфичности лексике која је одабрана за корпус, односно према специфичности језика самог писца.

Описати и представити лексику писца подразумева маркирање лексике у тексту, дефинисање, и покушај одређења статуса лексичке јединице у систему. Већина дела савремених писаца ушла су у кор-

¹ Консултовани радови дати су у оквиру литературе.

пус РСАНУ па су тако и лексичка одређења лакша, али није сва лексика ушла у грађу.

2. Циљ овог рада јесте указивање на значај изучавања лексике писаца на примеру израде речника обележене лексике у прози Видосава Стевановића који се као корпус може искористити за даља истраживања. Циљ је и лексиколошка анализа корпуса и лексикографска обрада маркираних речи и израза. У формулисању значења лексема ослонили смо се на Речник САНУ² и Речник МС³, с тим да је наведено само оно значење које је В. Стевановић употребио. Од велике помоћи било је и то што је много лакше анализирати лексику живог писца, па смо за многе спорне и семантички непрозирне примере консултовали самог писца.

Лексика В. Стевановића делимично је ексцерпирана и унета у Речник САНУ, што ће нам олакшати лексикографску обраду лексема. Наиме, у Речнику САНУ унета је лексика из *Тесџаменића*, *Рефуз мрџвака* и *Периферијских змајева*.⁴

3. Обрадити лексику једног писца значајан је и захтеван посао, а нарочито лексику писца код кога је лексика често обележје стила. Проза Видосава Стевановића обилује необичном лексиком; с једне стране, застареле и заборављене речи, регионализми и дијалектизми, а с друге стране, врло често нове речи, кованице, жаргонизми и сл. Због свега наведеног, можемо да нагласимо да је језик В. Стевановића погодан за лексичку анализу.

Предмет рада јесте речник маркиране лексике, карактеристичне са становишта савременог књижевнојезичког стандарда за приповедање Видосава Стевановића, као и представљање богатства лексике.

Под маркираним лексиком подразумевамо ону коју у општем речнику можемо наћи са ознакама *архаично*, *јокрајински*, *дијалекатски*, *индивидуално*, *жаргон* и сл. или је речници књижевног језика не бележе (па је маркирана њиховим одсуством у њима). Маркираним смо сматрали и лексеме настале непродуктивним творбеним моделима, затим лексеме са незабележеним и ретким значењем, као и оне са функционалностилском обележеношћу.

² РСАНУ – *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, Српска академија наука и уметности, 1–19, Београд, 1959–2014.

³ РМС – *Речник српскохрватској књижевној језика*, Матица српска, Нови Сад, 1967–1976.

⁴ Подаци преузети из РСАНУ, књ. 16, Допуна скраћеница објављених у књ. 8, стр. XI, Београд, 2001.

Маркирана лексика карактеристична је зато што има стилску функцију, што је одраз креативности писца и што представља лексички потенцијал ако је направљена по продуктивним творбеним моделима.

С обзиром на то да није било могуће у једном оваквом раду представити целокупну лексика из књижевног опуса Видосава Стевановића, у речнику је представљена само маркирана лексика из неколико изабраних прозних дела. Чињеница да је уз роман *Нишчи* дат „Речник мање познатих речи и израза“ довољно говори о самосвести писца и његовом односу према језику.⁵ Наведено је око 700 лексема, што потврђује изразиту маркираност лексике Видосава Стевановића. Из наведеног речника обрадили смо неке лексеме⁶ које су се понављале и у другим делима.

Корпус за анализу чине следећа дела: *Рефуз мртвак*, *Нишчи*, *Константин Горча*, *Тесџаменџи*, *Сибила* и *Дневник самоће I*. Изабрали смо шест прозних дела из различитог периода пишчевог стваралаштва и покушали да утврдимо има ли и тај сегмент, период стваралаштва, везе са употребом лексике.

Свака одредница у овом речнику садржи основне граматичке информације (о роду, броју, виду и сл.), затим се даје дефиниција значења лексеме и, на крају, примери, тј. контекст у коме се јавља лексема, са знаком дела и бројем стране. Лексеме које су забележене у РМС и РСАНУ дефинисане су помоћу понуђених дефиниција у овим речницима, а оне лексеме које нису забележене у описним речницима дефинисали смо на основу контекста. Карактеристични изрази и фразеолошке јединице које Стевановић често бележи као сложене, дате су издвојено у додатку речника.

4. О значају језика писаца свесни су и сами писци па тако Видосав Стевановић у *Дневнику самоће* пише: „Једну сам ствар научио од српских надреалиста, мада надреалиста нисам постао: у литератури је језик све, треба га изазвати да се игра и поигравати се њиме. Неочекивани звук и изненађујуће метафоре нису случајности већ подсвесни пут према новим значењима и ритмовима. И њиховом сам рецепту 'аутоматског писања' прибегавао увек кад нисам знао шта ћу са собом, речи су се тражиле и налазиле, одбијале и привлачиле,

⁵ О значају језика у роману *Нишчи* В. Стевановић у *Дневнику самоће* писац каже: „И 'Нишчи' – књига моје младости, заноса и оданости, та поема српском језику и састављена од језика – пропаде у процепу између љутње Партије и гнева Чаршије“ (ДС, 235).

⁶ У овом корпусу нашле су се и многе лексеме из романа *Нишчи* које нису забележене у поменутом „Речнику мање познатих речи и израза“.

спајале се против граматичких правила – и одједном би створиле спрегу новог смисла која је са своје стране доносила унутрашњу равнотежу и смирење. Свет се дао поднети после таквих открића.

Себи сам касније, борећи се такорећи на два фронта, против неодређености и против вишка конкретности – формулисао правило: стил почиње тамо где престаје граматика или, тачније речено, у тренутку кад се граматика, научена правилност и навике заборављају. Стил није понављање истог – то је само манир који неки критичари бркају са стилем, а неки писци се због таквих похвала препуштају лењости духа – већ откривање новог у познатом, стварање неочекиваних веза међу речима и вишеструко појачавање пренесених значења.

Стил је средство, вазда променљиво и увек друкчије, да се открију и употребе највише могућности језика, пре свега његова безмало божанска способност за врхунску тачност и за суштинску поетичност. У тим тренуцима језик говори кроз писца као што се музика изражава кроз музичара: непосредно, чулно и у љубавном заносу. На врхунцу своје вештине писац се не служи језиком већ ради у њему и с њим, богатећи га и богатећи се“ (Стевановић 2008: 88).

5. На основу анализираних лексике могу се издвојити два језичка модела, као што констатује и Јовић (1975):

1. преношење оригиналних модела из дијалекта, жаргона и осталих језичких слојева и

2. прерађивање постојећих модела и стварање оригиналних речи, спојева и сл. које су искључиво у стилској функцији и прилагођене садржају.

У оквиру анализираних лексике показало се да је убедљиво највише маркиране лексике из категорије именица (око 220), затим придева (око 26), глагола (11) и најмање из категорије прилога (2).

На основу анализе корпуса истакнућемо битне одлике лексике. То су:

– преузимање старије лексике (најчешће из црквенословенског језика): *вознесеније, воздигнутии, њремежденије, њребраженије, рожденије, самосазданије* итд.;

– елементи фолклора и народне књижевности (*срмали долама, срмали њрслук*);

– бројни регионализми из говора Крагујевца и околине;

– бројне позајмљенице: из турског, француског, енглеског, грчког, италијанског итд.;

– честа употреба жаргонске лексике својствене припадницима друштвене периферије.

Ако анализирани лексеме сврстамо у уже лексичко-семантичке групе могу се издвојити следеће:

– лексеме које се односе на занимања и носиоце занимања разних заната, радњи, а данас се углавном не употребљавају (или се срећу врло ретко и ограничено). Најбројније су именице типа *potina agentis* изведене суфиксом *-ија*: *абација, бозација, бурејија, калдрмија, кесџенџија, кириџија, леблеџија, рабација, симџија, согаџија, чаруџија, шећерџија* и изведене другим суфиксима: *бакалин, инџилџир, кломџер, њозаманџер, њомеџар, џаљџаџи, џеманџи* итд.;

– лексеме које означавају разне типове кућа нпр. *лејара, илеџара, санџучара, чајџмара, чајџрџа, уџериџа* итд.;

– именице (често турског порекла) које означавају разне старе предмете: *басамак, букаџије, виџло, џубер, каруџа, мојџовило, наџве, џерамиџа, чаџриџ, чекеџало, шамиџа, шџираџа*. Чести су турџизми у пишчевом језику или у језику његових ликова типа *абациџа, бакалин, банбаџаџа, басамак, билмез, џунџула, кованџук, муфџуз* итд.;

– стари народни називи за месеце и црквене празнике: *блаџовешџенски, биџар, брезен, брзосок, великоџосџоџински, жеџивар, лучински, колеџар, миџровски, џрабраџџенски, суџаџ, унор, џарски, џвеџаџ, џвеџен* итд.;

– различити, углавном погрдни, народни називи за Роме⁷: *Банкулеџиџи, Габелџи, Геџавџи, Голомџари, Завраџи, Заџари, Лабинари, Маџарени, Маџуџи, Меџери, Срџаљи, Тамари, Урсари, Фирани, Шманџе, Шунџе*;

– погрдни називи за жене најчешће са суфиксима *-уџа, -уџа, -арка*: *војникуџа, даџка, џромџуџа, забунџена, каџмакуџа, калаџиџура, караџорџуџа, џиџачарка, џаџричарка, сокаџара, уличарка, раџичеџуџа, фракаџуџа, фукса, шанкуџа* итд., али и за мушкарце: *буџер, билмез, џрамосер, лумџер, муфџуз* итд.

Пишчеве иновације у лексичком погледу су:

а) велики број придева који имају статус индивидуализама или мање распрострањених речи: *веџасџи, џњидџасџи, кукаџи, лакорумен, мноџоџаџуџи, мелеман, облоџуз, окџоџан, сулудасџи, сџоромислеџи, џисмен* и сл.;

б) придевске сложенице настале од антонимских парова (*џлагнеџедни, џавноџаџни, ружнолеџи*), које представљају специфичан вид творбе придева;

в) негиране именице типа: *неколеџа, неџисаџ, неџовек*, које су изразито маркиране и контекстуално условљене;

г) сложенице према моделу: један део сложенице према савременом језику, а други део из старијег језика и у том споју постиже се необичност (*џевидџрузи, џлаџидџрузи, блаџоџуџиџи*);

⁷ Сви примери су из романа *Ниџчи*.

д) изразито продуктивне сложеница са префиксом *йолу-* у свим анализираним делима, али најчешће из *Дневника самоће* (преко 30 лексема): *йолуамайер*, *йолубиће*, *йолубої*, *йолубоєм*, *йолубудан*, *йолувековни*, *йолуїладан*, *йолуїрађанин*, *йолузабрањен*, *йолузаборављен*, *йолуилеїално*, *йолуинїиїлиїенїїан*, *йолујаван*, *йолујезик*, *йолумисао*, *йолумушкарац*, *йолунемоћ*, *йолунемоћан*, *йолунемушиї*, *йолусмехнуїї*, *йолуїисац*, *йолуїрезимењаќ*, *йолуїрезриво*, *йолусан*, *йолусвеїї*, *йолусвесно*, *йолусиїї*, *йолуслеї*, *йолуфикїїивно* итд.

ђ) велики број је кованица и оказионалне лексике, која је често настала спајањем фраза у сложеницу (*їрїуђуђеїиїиїїеђи*, *дисеќќам*, *дуйљесќам*, *идимидођими*, *једаниједандва*, *назлонаводїиїељ*, *насилубоїа*, *сумасишавиши*, *їрилошаубишелоша*) или неким другим моделом (*арїоженсќа*, *беоїрадценїїризам*, *йолалуд*);

е) употреба необичних израза: *дерни накареїїи* (срушене наказе), *дерни доњоземци* (запуштени становници подземља света) и сл.;

ж) јављају се необични и стилски маркирани глаголи (*бобоњаїїи*, *заринїлаїїи*, *їецеїїи*), као и деминутивни глаголи (*їїечураїїи*, *деркаїїи* итд.);

з) бројне полусложенице⁸ које карактерише необичност спојева: *збун-ќараконцула* (Н, 469); *человек-мајмун* (Н, 469); *сїамен-ќремен* (Н, 21); *јаїањце-їрвенце* (Н, 22); *їумї-ќаќишїре* (Н, 188); *жене-зеќице* (С, 44); *орак-лице* (Р, 185); *збун-асќер* (Н); *земљи-мајци* (Н, 271); *ќућерине-дерїње* (Н, 241) итд.

Употреба ових лексема има изразито упечатљив стилски ефекат и у језичком и у семантичком погледу. То потврђује колико је лексика код Стевановића пажљиво бирана и са јасним циљем употребљена.

Стевановићева и језичка и уметничка креативност не оставља читаоца равнодушним. Неоспорно је да умешно користи језик и када га преузима и када га ствара. Лексичко богатство не огледа се само у броју коришћених лексема, већ и у семантици лексема, јер се често за познате појмове користе нова, обично фигуративна значења, као и употреба бројних кованица које речници не бележе.

Често су значења речи измењена и, понекад, тешко препознатљива, јављају се необични спојеви, а све у циљу необичности израза.

Анализирана лексика представља спој старокњижевне, с једне, и савремене лексике, с друге стране, спој традиционалног и савременог у језику. Ако упоредимо лексику свих шест прозних дела, може се закључити да је лексика најбогатија и најразноврснија у *Нишћима*

⁸ Полусложенице нису представљене у речнику.

и *Рефузу*, док је у осталим анализираним делима лексика „обичнија“, али и ту не без занимљивих лексема. Важно је истакнути да се често исте лексеме срећу у свих шест анализираних дела, па се може закључити да, поред бројних књижевнотеоријских елемената прозе, В. Стевановића има и специфичан, по лексици, препознатљив језик. Стевановић бира речи и исказе и избор лексике има изузетне стилске ефекте било да је реч о дијалекатској лексици или околионализмима. Иако је лексика разноврсна и богата, она је уз то савршено уклопљена и нигде нема ефекат намерно убачених и нагомиланих елемената.

6. На основу свега претходно изнетог, може се закључити да изучавање лексике писаца има велики значај и представља грађу за многа истраживања. Само као пример представљања лексике писца, а у циљу представљања корпуса, у прилогу је дат речник обележене лексике шест дела Видосава Стевановића.

Прилог: Речник обележене лексике

Скраћенице за романе: Р (*Рефуз мршвак*), Н (*Нишчи*), Т (*Тесџа-мени*), КГ (*Консијанџин Горча*), С (*Сибела*) и Д (*Дневник самоће*). Техничке и лексикографске скраћенице преузете су из РСАНУ.

акопрем св. покр. *џремга, мага, иако*. – сви они, знани и незнани ... за које немамо ни времена ни хартије, акопрем јесу били живи, напаћени, зли, никакви, опаки и покварени као и остали, овде описати, да им ликови и судбе не пропадну у ветру, који све носи (Н, 398).

алаука ж ков. *јак вејар, обично са снејом и кишом; мећава*. – Нисам очекивао ништа. Управо ништа - понајмање какву алауку (КГ, 207).

аргоженска ж жарг. *жена која се брзо да освојџиџи, скуваџиџи*.⁹ – Да не чекаш неку аргоженску? (Р, 312).

атреса ж дијал. *адреса*. – На моју атресу неколико месеци су стизали тешки пакети (КГ, 20).

багажа ж (фр. *bagage*) неуб. *џомила, руља, хрџа, мношџиво*. – Нимало књижевна, али подупрта књижевницима, новинарима, целом багажом што се назива културним и јавним радницима (Д, 1). Сва та багажа професионалаца, полуаматера, волонтера ... (Д, 321).

батргати (се), -ам (се) несврш. *несџурно и џешко ходаџиџи, џоводиџи се у ходу, џешџураџиџи*. – ... распамећена слаботиња која се батрга у живом блау неизвесности (Р, 17).

⁹ Настало по моделу *арџосуџа, која се брзо џриџрема*.

безлобивост ж *безазленост̄, добродушност̄*. – Беше јој дао отказ смерни станар Калеа, тији опанчарчић, драмојед и драмосер, по безлобивости неупоредив са свим шареноликим келнерима ... (Н, 183).

безјак м пеј. *лџујак, блесавко, њросџак, незналица*. – ... изроди све саме Јевтиће, голаће и безјаке, који ће остати без спомена и без речи међу нама (Н, 12); И уловиће мужа шувака и безјака ... (Н, 129).

беловинаст, -ста, -сто *који је боје белој вина*. – ... са рупицом на бради, са неколиким прамичцима беловинасте косе изнад избразданог чела (Н, 416).

белозуб, -а, -о *који је белих зуба*. – Тај сан је био бесмртан као што су били и њих двоје – она и тај белозуби младић (С, 18).

београдоцентризам м ков. *схваџање њо коме је Београд центар свеџа; џежња, настајојање ка џоме да се свеукујан друшџвени, џолиџички, економски и сл. живоџ одвија у Београду*. – То се зове београдоцентризам (Д, 4).

блатољубац м погрд. *особа која воли све џио је ниско и џрљаво*. – ... али они остадоше овде доле, смерни блатољупци (Н, 13).

блесавлук м *блесавалење, лџуџирање*. – Нечији страх и себичност и суровост и срамота, Агатјине бубе и Теофилов блесавлук – ништа више (Р, 177).

близнак м *близанац; двојник*. – ... плод горчине, младар ноћних утварности, близнак себе самога ... (Н, 191).

бобоњати, -ам несврш. *неразјовейно јовориџи, мрмљаџи*. – ... бобоњали су крупни калуђери, синови околних села ... (Н, 24).

бозација м *онај који џрави и џродаје бозу*. – ... огулале на пијану и успалењу дреку фабричких радника, носача ... бозација, коцкара, сецикеса и цепароша ... (Н, 162).

бузер м жарг. *хомосексуалац*. – Прозваше ме цепидлаком, задрибалдом ... уходом, пешкиром, и то бузером (Н, 413).

бурегџика ж *жена бурейџије*. – Сматра се да су доцније постале семењарке... бурегџике, трукерке, содацике, праље у хотелима ... (Н, 187).

васионац м *замишљени сџановник васионе; свемирац, ванземаљац*. – Нисам васионац (С).

вејкаст, -а, -о *налик вејки, малој сувој џранџици*. – ... дошао да ту умре, сед као овца, окљоцан, вејкаст ... (Н, 35).

ветрогоња м *џусџолов, аванџурисџа, човек немирној духа*. – Човек од кога све почиње, Младен Лазаров ... био је џудина над џудинама, по друг и ветрогоња, мрзилац Турака ... (Н, 21).

вештигара ж *аџм. и џеј. од вешџиџа*. – ... дошљак се ... за тридесетак динара уселио у собичак Иконије Сакаџике, маторе вештигаре ... (Н, 153).

витло с *воденично коло*. – Једни кажу да је са кнез Милошеве воденице на чамцима и са големим витлом ... (Н, 73).

војникуша ж *она која се забавља са војницима око касарни, курва*. – ... да је плод Циганина Царанца из Румуњске, пређе роба, и масногузе бугарске војникуше, копиљаре ... (Н, 21).

врбопуц м *време кад врба цвећа и листја*. – Марковићи весшто пле-ли котарице и батаре од витког прућа младе врбе, у време врбопуца ... (Н, 50).

вуновлачара ж *машина за влечење вуне*. – ... на подводном земљи-шту испод дрваре, Влајковићеве вуновлачаре ... (Н, 185).

глаткоклизав, -а, -о ков. *који је уједно и љадак и клизав*. – ... упара-ђивале се дамски и балски на глаткоклизавој равни међу благострним, ара-бескама украшеним падинама златом оивичених тацница-пратиља ... (Р, 181).

гњидичаст, -ста, -сто¹⁰ *који је као гњидица сићан*. – Најагонетнији је био натпис на левој ноzi, исписан сићушним писменима, гњидичаст ... (Н, 169).

голотрб, -а, -о *који је љола шрбуха; слабо одевен*. – Голотрба дечур-лија украде му шарени качкет ... (Р, 42).

гурбетар, -ара м *онај који оглази у гурбей, у шћућину, љечелбар*. – ... и других гурбетара без имена и презимена, без стана и занимања, које луди ветар доноси и односи без трукне жаљења и обзира ... (Н, 174).

дажд м заст. *киша*. – Пролеће се сручило на улици кестенова као дажд (С, 22).

дајка ж жарг. *жена лако морала, курва*. – ... иначе увек услужне дајке, вазда готове на сестринске услуге ноћницима и успаљеницима ... (Р, 77).

дебелосан, -сна, -сно ков. *који има дебеле, љуне усне*. – ... дебелосу-сни дечак ... (Н, 356).

дежмекаст, -а, -о *омален, а љодебео, здејаси, шруншав, незрајан*. – Дежмекасти уредник је рекао ... (С, 28).

дилбердика м ков. *онај који воли да се удвара, љубавник*. – Не била ја мог оца ћер, ако тај дилбердика ноћом не ргњава на женскадију! (Н, 157).

добеглица м и ж *особа која је негде добејла, дошла склањајући се испред нечеја*. – Они су синови добеглице и арамије Младена Лазарева ... (Н, 11).

донжуанчина м ауџ. и љеј. *од донжуан*. – Несрећник је тај, разбој-ник, донжуанчина, види се одмах ... (Р, 186).

дочетак, -тка м *свршењак, крај*. – ... која беше почетак и дочетак, срамотија и слава ... (Н, 393).

драмојед м вулг. *онај који има малу љлаћу, који оскудева у храни*. – Беше јој дао отказ смерни станар Калеа, тији опанчарчић, драмојед и драмо-сер ... (Н, 183).

драмосер м вулг. *швердица, циција, цециглака*. – ... и безјака што живе по законима и прописима, ко драмосери, јер су ништавни и пудљиви ко живина (Н, 32).

дупеувлака м и ж жарг. вулг. *улизица, ласкавац*. – Али, диктатор је био стар и болестан, очекивала се његова смрт, ни генерал Љубичић, епска дупеувлака, није веровао у његову бесмртност (Д, 78).

¹⁰ Према РМС индивидуализам који је забележен код О. Давича.

женскадија ж зб. *женска чељад, жене*. – Не била ја мог оца ћер, ако тај дилбердика ноћом не ргњава на женскадију! (Н, 157). Однеше нам ловани женскадију (Р, 78).

жертва ж арх. *жртџва*. – ... ортак и жертва Игњата Срдановића (Н, 14).

задрибалда м *ћвердоїлав, задрїї човек*. – Нек се зна да ја нисам задрибалда као целати под вешалима (Р, 245).

зарана прил. *рано йойодне, ире мрака, вечери*. – Још зарана, око пет сати после подне, праћен раштрканим мукањем говеда ... (Р, 6).

заринглати, -ам сврш. жарг. *зайворїїи, залуїїи*. – Заринглај врата, Војине! (Р, 15).

зверлад ж зб. *звери, зверад*. – У дубинама морскијем живију ћораве, пљоснате, провидне чудовишне рибе, немушта зверлад мрака (Н, 405).

злочинитељ м *онај који чини зло*. – ... Војин је прво помислио да су то свакако лопови, пљачкаши, војни бегунци, зликовци и злочинитељи (Р, 7).

зовом, -а, -о сткњ. *зван, именован*. – ... који се батргаху у прегрејаној, накривљеној, паду склоној пећи између Сушице и Бреснице, Шумарица и Становљанског Поља, зовомој Крагујевац ... (Н, 398).

зубекања ж ауім. и *їеј. од зуб*. – ... зубекање ђаволске ... (Н, 321).

зуболомац м ков. *онај који йойравља и вади зубе, зубар*. – ... први зуболомац и разарач вилица (Н, 334).

јавка ж рус. војн. *уїоворена їајна реч (или реченица) која се уїоїребљва у сїїражарској служби у војсци, или у консїираїїишном раду, лозинка*. – ... крештав глас мушкарца долетео испод прага, нимало сачињен од таме и несна већ јасан и одређен, чврст као пушчана цев у руци – присна и братска јавка из тамног вилајета блатњаве водурине и пропишталога глиба (Р, 14).

кајмакуља ж погрд. *она која је неоїрана, уличарка, йрљавуша*. – ... спазише дебелу сељанчуру Сибинку, по свим околним селима разглашену кајмакуљу и папричарку, брбљиву пијачарку, жену свињара у земљорадничкој задрузи... (Р, 80).

калаштура ж тур. погрд. *раскалашна, разуздана жена*. – Мислили су како би кудикамо боље било отерати све калаштуре у материну и лепо отићи на спавање (Р, 129).

калдрмција м *онај који йраве калдрме*. – ... да се татица Трпко кроз кључаоницу не увуче у ходник онако дебео као јоркширац и сипљив и знојав као калдрмција (Р, 246).

каруца ж (често мн.) *врсїа кола на четїири їочка, с кровом и високим седїишїем за кочијаша; лака кола, кочија*. – ... задржавао каруце са два бедна пастува ... (Н, 23).

кестенција м *онај који йече и йрогаје кесїење*. – ... нашавши неког блесавог, ширег него дужег кестенцију, отерала (Р, 55).

клуподер м погрд. *онај који дере їуђе клуїе, чека йо йредсобљима, доколичар*. – После смрти постао је сладуњава и простачка легенда, наш Бора, кафанска дангуба коју својата сваки клуподер и пијанац ... (Д, 296).

књигочија м *књижевник, ѿисац*. – Који ово записује, Константин Горча, истинословац и књигочија ... (Н, 153).

комунац м *ѿриѿадник неке комуне, заједнице*. – Прозваше ме цепидлаком, задрибалдом ... комунцем, капиталистичким доушником ... (Н, 413).

котлокрпа м *човек који крѿи, ѿоѿравља коѿилове и друѿе мейалне судове*. – Цигани котлокрпе и сумасишавши што лутају по нашем крају (С, 65).

крвопилац, -лца м *кровоѿија, онај који ѿије, сише крв*. – ... крвопилац, који снагу изобилу обнавља кољући зубима јагање-првенце ... (Н, 22).

крвоследник м ков. *човек који исѿиѿује ѿуђу крв, ѿуђе ѿорекло ѿоѿуѿи ловачкоѿ ѿса који ѿо крвавом ѿраѿу ѿроналази рађену дивљач*. – И амбициозни су крвоследници отишли подвијена репа, морали су се задовољити грађанском тужбом (Д, 23).

крпигуз м погрд. *који једва сасѿавља крај с крајем*. – Постио је за време мрса и мрсио за време поста, глаголајући да су стеге и закони за мрљеше, метиљавце и крпигузе ... (Н, 26).

кукат, -а, -о необ. *који има велике кукове*. – Силно се зарадоваше другари видевши је онако сисату, плећату, кукату и трапаву ... (Р, 80).

лакорумен, -а, -о ков. *који је ѿмало румен*. – ... који носаше златоткане барјаке,разне утвари ... лакорумена старачка лица око цркава, беше Игњату до појаса (Н, 394).

леблебѿија м *онај који ѿрави и ѿрогаје (х)леб, ѿекар*. – ... рече леблебѿија Глигор, гледајући Филипа са врата своје радионице ... (Р, 36).

лецати се, -ам се несврш. покр. *једва се креѿаѿиѿи од малаксалосѿи, вући се; биѿи болешљив, куњаѿи*. – Лецаће поред плотова ко и сваки од нас (Н, 23).

локал м *саобраћајно, ѿромейно средсѿиво (ѿрамвај, воз и др.) које саобраћа на крајкој релацији*. – Око пола шест ујутру кроз мркли мрак протандркао би локал са радницима ... (Р, 5).

ломиврат м *онај који ломи враѿи*. *фиг. одвише смео човек*. – Човек од кога све почиње, Младен Лазаров ... био је људина над људинама, подруг и ветрогоња, мрзилац Турака, Гангрца и Манѿука, слаботиње, млека и мршавих жена, убојица, ломиврат и стамен-кремен (Н, 21).

лончарка ж *лончарева жена*. – Затим га је лончарка, нашавши неког блесавог, ширег него дужег кестенѿију, отерала (Р, 55).

лумпаѿија м *онај који лумѿује, весели се*. – ... сукњари и блудници, лумпаѿије ... (Н, 342).

лумпер м жарг. *онај који лумѿује*. – Грађани Крагујевца придружили су се том лумперу и разбијачу који је постао јунак дана и протествовали су против моје књиге која је „увредила град-херој и град-жртву“ (Д, 5). Главну мушку улогу обнашао је Чича Илија Станојевић, стари лумпер ... (С, 270).

мазарија ж пеј. *рђава слика*. – ... иза дречавих мазарија на зиду што представљају град у развоју (Р, 213).

мазија ж *меџална ѿлуџа; који сија као ѿа ѿлуџа на ваџри*. – Фиг. ... да се, стојећи под усијаном мазијом сунца, која неће доказати ничију и никакву правду ... (Н, 396).

маргиналац м *онај који је на марџини, са сѣране, мање биџан*. – Политика је нека врста посвећене вештине за изабране и посвећене, разбибрига за лењивце и маргиналце ... (Д, 13).

меденогласни, -а, -о ков. *који је леѿоѿ, слаѿкоѿ ѿласа*. – Драгиша ... роди лепотана Игњата Срдановића, подмитљивога ... златоустога и меденогласнога змаја са удом великијем (Н, 12).

мелеман, -мна, -мно *који делује као мелем, који ублажава бол; лековиѿ*. – ... док су рођаци мртвосани хркали у слами на гувну и бауљали до бунара са мелемном водом (Н, 23).

милокрвни, -а, -о *добре крви, доброћудан*. – Драгиша, милокрвни и мирни ... роди лепотана Игњата Срдановића, подмитљивога ... златоустога и меденогласнога змаја са удом великијем (Н, 12).

мнити, мним несврш. заст. *мислиѿи, размишљаѿи*. – Мним: горе су брда, округласта, обрасла боровима ... (Н, 446).

многopaдајући, -а, -е необ. *који ѿага у великој количини (о киши и сл.)*. – Тих дана се док су се одасвуд сливале многopaдајуће кише, док је набујала Лепеница плавила поља јовановачка ... (Н, 177).

молбеница ж *молба*. – Ово му дође као молбеница за опроштај мајчици нашој ... (Н, 14).

мрзилац, -иоца м *онај који мрзи некоѿа или неѿиѿо, неѿриѿаѿељ*. – Човек од кога све почиње, Младен Лазаров ... био је људина над људинама, подруг и ветрогоња, мрзилац Турака, Гангрца и Манџука, слаботиње, млека и мршавих жена, убојица, ломиврат и стамен-кремен (Н, 21).

надлукавити, -им сврш. *ѿобедиѿи некоѿ у лукавсѿву*. – Надлукавити лукавога, то значи прихватити његова средства и, најзад, његове циљеве (Д, 114).

најсамљи, -мља, -мље суп. необ. *ѿревише сам*. – Кад си најсамљи и најуплашенији, кад те нико не воли и не следи, кад не видиш ни трачак наде, кад себе опажаш као безвредну честицу у безмерном простору, онда си можда једини прави и поседујеш последњу вредност: немоћ (Д, 347).

наколмован, -а, -о *увијен у коврче, увојке, ѿаласасѿи (о коси)*. – Огледало ... оцртавало је: један нервозан профил ... наколмовану косу испод танке црне мрежице, златне минђуше у ушима ... (Р, 184).

намастир м *манасѿир*. – ... која се под старост вукла по намастирима и саборима ... (Н, 13).

нарикача ж *женска особа која нариче на ѿробљу*. – ... и плакала ружно као просјакиња на гробљу, навикло као нарикача, тек реда ради, тек да ни она, онемоћала болесница, не лежи беспослена док се около смуца нешто непознато ... (Р, 15).

народовољац м *онај који уѿађа народу*. – Срби, Хрвати и Словенци – њихово нагло национално освешћени централни комитети, интелектуалци и народовољци ... (Д, 327).

натрагођа м *онај који иде натрашке*.¹¹ – Чедомир Трајковић, звани Калеа, натрагођа, војнички шкарт, опанчар крагујевачки ... (Н, 14).

недотупаван, -вна, -вно *неразуман, несхваћљив*. – Тај фантазам распирује недотупавне одлуке нове хрватске власти и београдска пропаганда које, радећи једна против друге, раде једна за другу (Д, 369).

недоук м *онај који није доучио до краја оно што је почео*. – По сведочењу многих, мудраца и недоука, свезналаца и сврзислова ... (Н, 77).

незнан ж *оказ. нејознајто местио*. – Какав се то талас диже из незнани и прети да ме прогута? (Т, 5).

неколега м *необ. онај који није колеја; онај који је неколејијалан*. – Кад се вратим на ову столицу, пред овај екран, поново ћу бити неко други, неки не ја, неписац и празноглавац који тражи изговор да устане и оде до Клуба књижевника на свој последњи књижевни посао, брбљање са колегама и неколегама (Д, 64).

немак м *необ. онај који је нем*. – Мој пријатељ Цогољ, немак, жижа је свих задовољстава, утока сласти и бола (Р, 265).

немац м *необ. онај који је нем*. – ... ћутали су као немаци (Н, 122).

неписац м *онај који није писац; лош писац*. – Кад се вратим на ову столицу, пред овај екран, поново ћу бити неко други, неки не ја, неписац и празноглавац ... (Д, 64). То је горе него бити писац или неписац, ни постојати ни непостојати ... (С, 29).

несмајник м *несрећник, несирећњак*. – Несмајник, брат, и лична сенка, доњоземац, станује свуда где људски род допире ... (Н, 177).

нештедимиче прил. *не штедећи*. – Трговци и фабриканти, осведочени родољуби крагујевачки, нештедимиче дадоше прилоге за војску, одбрану земље ... (Н, 387).

нигденикоговић м *онај који нема није никоја, нема рођака*. – По сунцу и киши, снегу и ветру, осорни и сурови надзорници, јакоже нигденикоговићи, запуштени и забрадатили као и раденици ... (Н, 79).

нишчи у *им. служби: сиромашан, убој човек*. – ... сви они, знани и незнани, заслужни и незнатни, нишчи и височни, чисти и прљави ... (Н, 398).

облогуз, -а, -о *који има облу задњицу*. – ... крстили се богобојазни старци и кришом у шамије уздисале облогузе сељанке ... (Н, 23).

окљоцан, -а, -о *необ. ојирцан, јохабан*. – ... дошао да ту умре, сед као овца, окљоцан, вејкаст ... (Н, 35).

острагуша ж *заст. врста јушке чија се цев јуни одосира*. – ... једну пишку острагушу, оковану сребром ... (Н, 46).

официруша ж *жарг. жена официра*. – Тамо су их предавали кришним и наблајханим женама које смо звали официруше (Д, 407).

оцко м *оцац*. – Доцније их све ђутуре назваше Младеновићима, по страшном оцку им ... (Н, 11).

¹¹ Вуков Рјечник.

паламудаџија ж *бесмислица, људјосџи*. – ... који је писао и лапарао као млинчић за кафу неке будалаштине и паламудаџије и зафрканџије да ти се смучи ... (Р, 254).

папричарка ж погрд. *она која љрогаје љаџрике*. – ... спазише дебелу сељанчуру Сибинку, по свим околним селима разглашену кајмакуљу и папричарку, брбљиву пијачарку, жену свињара у земљорадничкој задрузи... (Р, 80).

пасјалук м покр. *љасје време, лоше време*. – Чим по оваквом пасјалуку клипшу, добро не раде и не мисле (Р, 20).

патиџврк м *особа малој расџа*. – ... не разумеде шта тај патиџврк и патуљак хоће (Н, 162).

певидруг м (мн. заст. певидрузи) *грујови у љесми, у весељу*. – Тако се заснова грана Трајковића, немоћника и џебрака, које доџније певидрузи и плачидрузи називаху и Жмарџима, и Кепама (Н, 13).

пијачарка ж *она која љрџује и живи љо љијаџама*. – ... спазише дебелу сељанчуру Сибинку, по свим околним селима разглашену кајмакуљу и папричарку ... (Р, 80).

плачидруг м *груј у љлачу, у жалосџи, у несрећи*. – Тако се заснова грана Трајковића, немоћника и џебрака, које доџније певидрузи и плачидрузи називаху и Жмарџима, и Кепама (Н, 13).

плачипиџда м и ж вулг. *размажена, љремека особа; размаженко*. – У свачијим устима сам био дрипаџ ... плачипиџда (Н, 413).

плачисинђер м (плачисунђер) *онај који куји љуђе сузе као сунђер*. – ... и од тога ми лакнуло јер не волим плачисинђере и сцене жалостиве (Р, 313).

плетара ж *кућница или сџаја од љлеџера (љрућа)*. – ... подигла кућнице плетаре за издавање сиротињи ... (Н, 153). ... а штале плетаре полако су утањале у пихтијасто тле (Р, 5).

подруг (често непром.) м *врло велики човек*. – Човек од кога све почиње, Младен Лазаров ... био је људина над људинама, подруг и ветрогоња, мрзилаџ Турака, Гангрџа и Манџука, слаботиње, млека и мршавих жена, убојиџа, ломиврат и стамен-кремен (Н; 21).

полакиџошки, -шка, -шко *најола киџошки*. – ... вазда у свом јеџинџатом полукиџошком оделу (Н, 158).

полалуд, -а, -о инд. *који је најола луд*. – Значи, само кад сам у невољи, изгубљен, растројен, полалуд (Д, 161).

полаобучен, -а, -о *који је најола обучен*. – ... не палећи свећу, полаобучен, и ту, пошто би се згрејао и раскравио ... (Н, 154).

полачовек м ков. *онај који нема љозиџивних моралних особина, бескаракџерна, слаба особа*. – ... да се тај наопаки гост, мрљавко, метиљавко и полачовек, бусао у кокошија прса ... (Н, 164).

полу- као *љрви део сложенџиџа значи неџиџо шџио је само најола или само једним делом оно шџио значи груји део или је љо велиџини, вредносџи, љрајању само љоловина оноја шџио значи груји део*: полуаматер (Д, 321), полубиће (Д, 305), полубог (Д, 8), полубоем (Д, 14), полубудан (Д, 103), полувековни (Д, 292), полугладан (Д, 57), полуграђанин (Д, 14), полузабрањен

(Д,), полузаборављен (Д, 254), полуилегално (Д, 350), полуинтелигентан (Д, 80), полујаван (Д, 22), полујезик (Д, 305), полумисао (Д, 55), полумушкарац (Д, 116), полунемоћан (Д, 273), полунемушт (Д, 303), полуосмехнут (Д, 67), полуписац (Д, 380), полупрезимењак (Д, 122), полупрезриво (Д, 238), полусан (Д, 12, 25), полусвет (Д, 18), полусвесно (Д, 71), полусит (Д, 57), полуслеп (Д, 333), полуфиктивно (Д, 242) итд.

пољоделац м *онај који ради у пољу, райар, земљорадник*. – ... подмукао и потуљен сој пољоделца, калемара, качара и штројача ... (Н, 30).

помељар м *онај који довозе или донесе житио у млин и чека док му се самеле*. – ... глагољали су помељари у воденици ... (Н, 34).

порицатељ м *онај који све њориче*. – Био је то мој јунак из подземља, нихилист, порицатељ, противник свега ... али истовремено и прогоњени, кажњени, жртва, окружен самоћом коју је сам изабрао, горак, луцидан и немилосрдан (Д, 218).

пособац м *један од синова рођених један за другим без сестара међу њима*. – Душан је имао четири сина пособца, и погинуо је од руке најмлађег ... (Н, 36).

правдољубац м *онај који засијуја њравду, који се залаже, бори за њравду*. – хром правдољубац Ганди, са боцом у запучку, са полуцилиндром на шиљастој глави ... (Н, 398).

преводац м *онај који живи њреко воде; с другим сѡране реке*. – ... јер је неки Радоња, преводац, путник намерник, намастирски послушник ... (Н, 35).

прекопута предл. *насирам*. – ... на чистини прекопута кланице ... (Н, 393).

прекопута прил. *насирамно*. – Кроз прозор прекопута вириле су збабане уседелице Петковић ... (Н, 417).

премеждење с *доба њолној сазревања*. – Премеждење илити преображеније (наслов) (Н, 183).

пресмакче с *њерано рођено деѡе, недоношче*. – Рођен је као пресмакче у ветровитој ноћи, правој салауковини (Р, 33).

пресмакчић м дем. *њерано рођено деѡе, недоношче* – ... узимао је нафору ... освештане богојављенске водике ... и служи запајању пресмакчића ... (Н, 25).

притча ж арх. *њрича*. – Лица и догађаји у овој домаћој притчи су измишљени (Н, 6).

проблесак м *њрчак свеѡлосѡи који се ѡјави на крајко време; блесак очију као одраз каквој унуѡрашњеѡ сѡања*. – Ангажовање на мојој страни коштало би га бар неколико дана, нема их превише, мора их штетити и користити за нешто важније, за последње проблеске живота (Д, 14).

протандркати, -андрчем свр. *њроћи ѡандрчући*. – Око пола шест ујутру кроз мрки мрак протандркао би локал са радницима ... (Р, 5).

прцмољак, -љка м погрд. *мали, сѡан човек*. – ... запазише да тај смешни човечуљак, прцмољак, уредно, скоро сваке вечери, а недељом обавезно, одлази у Стару Цркву ... (Н, 185).

пујдати, -ам несвр. *гражиии на која, наониии*. – Обесна сељачка дечурлија пујдала је псе на њега (Р, 43).

рабација м *онај који се бави превозом робе итерееим зајрежним колима*. – Жене су им, истини за вољу, уистину биле курве, и ваљале су се с ким стигну, најчешће с гурбертарима рабацијама (Н, 57).

разносемен, -а, -о *који су иишекли из различииој семена; несродници*. – Господин Фрањо Туђман је Милошевићев разносемени брат близанац и један без другог не могу (Д, 404).

ружнолеп, -а, -о ков. *који је уједно и ружан и леј*. – Тај ружнолепи град заробио ме за читав живот (Д, 151).

рукоделни, -а, -о ков. *који сивара рукама*. – Најмлађи, и најмањи, младенов син, рођен уочи Госпојине, незнано које, рукоделни колар Трајко ... (Н, 12).

сакалуда ж *бесмислена, луда, неурачунљива особа*. – ... у којој пребивају слепи мишеви, вампири, узнемирене душе, буљине, сакалуде, гуштерови и гад свакојаки (Н, 17).

самоизоловати, самоизолујем сврш. необ. *сам се изоловаии*. – Остаје му да се самоизолује и да чека боља времена (Д, 3).

самосазданије с арх. *самонасијање, самосиварање*. – ... по налогу унутарњих прегалаца и правилима самосазданија ... (Н, 21).

сандучара ж *кућа која је у облику сандука, слична сандуку*. – Једноспратне куће сандучаре чувале су дремање слеподнева ... (С, 16).

свуноћ прил. *иоком целе ноћи*. – ... на подводном земљишту испод дрваре, Влајковићеве вуновлачаре ... и свуноћ сложено кркетале жабе... (Н, 185).

секадаша ж погр. *женска особа лакој морала; лакодајка*. исп. *дајка*. – Све су такве, биле секадаше или Геневеве (Р, 177); ... због једне дебеле ... лажљиве и никакве секадаше (Н, 87).

симиција м тур. *иикар који ииче симиие*. – ... огулале на пијану и успалењу дреку фабричких радника, носача ... симиција, коцкара, сецикеса и џепароша ... (Н, 162).

скудоуман, -мна, -мно *малоуман, слабоуман*. – Они, будући нискородни и скудоумни, нису прошли троделни пут нагоре, већ надоле, као талог (Н, 13).

слепчовођа м *онај који води слеје*. – ... и несрећа као пакосни слепчовођа који се понекад цери себи у браду и заводи на странпутице (Р, 19).

слугерања м погр. *слуја*. – Зар та дроњава женетина мисли да је он постао њен бедни слугерања и послушник ... (Р, 30). ... предодређен за слугерању и прљавка (Н, 473).

смерт ж арх. *смриј*. – ... и долазила им смерт свима иста и довољна (Н, 50).

содација м *занаилица која ирави сода-воду, лимунаду и сл.* – А риђобради Кокало содација може одселе сам да буде врло покварен у пролазу иза дрваре јер му је лимунада најачо почела да смрди на црне чарапе ... (Р, 249).

содацка ж жена *содације*. – Сматра се да су доцније постале семењарке... бургцике, трукерке, содацике, праље у хотелима ... (Н, 187).

сокачара ж погрд. *жена лакој морала, уличарка*. – ... где су госте забављале некакве олињале, офуцане, нафракане сокачаре и фракафуље из различитијех крајева ... (Н, 162).

сочињеније с арх. *ѿисана ѿворевина, сасѿав*. – У ствари, ја сам писац тог сочињенија, ако је веровати гласинама које круже по граду са прецизношћу припремљеног сценарија, а разносе их искусни чаршијски чауши који обилазе места где има највише света и где су сви спремни да слушају било шта, нарочито такве гадости (Д, 8).

споромислећи, -а, -е *који сѿоро мисли*. – Ако ја, овако споромислећи, примећујем ту разлику, остали су је сигурно одавно приметили (Д, 34).

срамотија ж арх. *срамоѿа*. – ... која беше почетак и дочетак, срамотија и слава, тврда иловача ... (Н, 393).

србизам м *сѿав, идеја каракѿерисѿична за срѿски менѿалиѿеѿи честѿо национално обојена*. – У најнижим регионима политиканства то је србизам, по кафанама познат као србовање (Д, 4).

србовање с *исказивање, изражавање сѿавова, идеја честѿо национално обојених које се сматѿрају каракѿерисѿичним за Србе*. – У најнижим регионима политиканства то је србизам, по кафанама познат као србовање (Д, 4).

стрводер м *лице које се сѿара о ѿреносу уѿинулих живоѿиња, скидању коже са њих и њихову укоѿавању, мѿцинар, живодер*. – Можда му кости разнесе пси и вукови, и стрводери којекакви ... (Н, 15).

сукњар м погрд. *онај који јури за сукњама, за женама*. – ... сукњари и блудници, лумпације ... (Н, 342).

сулудаст, -а, -о *који је ѿмало луд, сулуд*. – сулудаста Агатија, са краћом ногом и невестинским венцем ... (Н, 397).

сумњалица ж и м *особа која лако ѿдлеже сумњама, која је склона сумњичењу, која ѿреѿерано сумња*. – Сумњалице као што сам ја газе на путу, плују и понижавају, потом иду даље (Д, 3).

таљигаш, -аша м *возач ѿаљѿа, онај који неѿѿо ѿревози на ѿаљѿама*. – ... који су трунтавом чувару дрваре, таљигашима и носачима ... представио као сопственик ... (Н, 185).

танковрх, -а, -о ков. *који има ѿанак врх, који се оѿѿиро завршава*. – ... ново брдо се могло изједначити са танковрхим јаблановима из дрвореда према железничкој станици (Н, 394).

текуница ж зоол. *ѿодар из ѿор. веверица, виѿкој ѿела, сиве или жућкасѿосиве боје, крајкој реѿа и малих ушију, који живи ѿо сѿеѿама, ѿундрама и жиѿѿним ѿољима и униѿѿава усеве*. – ... мршуљава, зла, неуморна, хитра као текуница ... (Н, 65).

телалити, -им несвр. *објављиваѿи, оѿлашаваѿи, разѿлашаваѿи на јавном месѿу; извикаваѿи на јавним лициѿѿацијама*. – Ако телалим по чаршији, себи ћу ископати гроб (Д, 95).

течурати, -ам несвр. *гем. од шећи*. – А чудо другога реда беше: док је брдо расло у равна и побелела небеса ... роморио, течурао ... кошмарни сан сужања и домородаца ... (Н, 398).

топољак, -ака м *место обрасло њојолама, шума или њај њојола*. – Кроз поплављене врбаке и топољаке промицале су надуване лешине паса ... (Р, 5).

труковати, -кујем несвр. нем. варв. *тисаји*. – Пресавијем лист и трукујем дописе ... (КГ,224).

туцак, -ака м погрд. *онај који се њојуца њо свећу живећи од мило-сјиње, њросјак*. – У присуству неколицине ћоравих, ћопавих, губавих и грбавих туцака, који измилеше из капеле ... (Н, 373).

ћерамида ж грч. *цреј за њокривање кућа*. – Ваља напоменути да у цветојевачкој Горњој Мали стоји оронула кућа, дериња, изваљених врата и прозора, разграђене ћерамиде ... (Н, 17).

ћопавела ж погрд. *ћојава жена*. – То је ћопавела Агатија, она божјакиња с гробља! (Р, 173).

убојан, -јна, -јно *који се односи на бој, бојни; рајни*. – У месецу Септембрију, виноградноме, путницима из возова причињавало се, док су с неверицом трљали разрогачене очи и буљили у шћућурени, убојани град, да брдо заклања целу Илину Воду, Милетину Чуку и читаву покорену Србију (Н, 394).

униније с *сеја, малодушност*. – Понижења сваковрсна прате нас и после смрти телесне, као претили црви тустога мрца, и нема краја јаду, беди и унинију (Н, 14).

уцерица ж *гем. од уцера; мала кућа од лошеј мајеријала, чајрља, сјраћара*. – Кровови на уцерицама испод цркве пропуштали су воду ... (Р, 5).

хомункулус м лат. *човек из рејорике; њарјијски ~; национални ~*. – Његови посланички хомункулуси побеђују свуда, и у провинцији и у главном граду, у касарнама и на планинама, на сваком гласачком месту (Д, 422).

хромац, -мца м погр. *хром човек*. – Хромац и побегуља (наслов) (Н, 93).

цекетан м жарг. *нишјарија, безвезњаковић*. – Шта сам причао, цекетане? (Р, 178).

црљен, -ена, -ено покр. *црвен; који је боје крви*. – ... таманио хрпе црљених лубеница, стојећи у води до паса и свакога часа мокрећи (Н, 25). Русини с округлим главама и црљеним образима (Н, 78).

чадољубац м инд. *њедофил*. – ... поред бубуљичавог чадољупца, Павла Тејета ... (Н, 371).

чанколиз м *онај који се улајује из корисјољубља, који живи од милосјиње оноја коме се улајује, улизица, њолјрон*. – Беху прво синови и кћери, потом чанколизи и надничари, на крају слуге свачије и робови свачије (Н, 13).

чаругција м *ојанчар*. – Чаругција и крпа Калеа, главатији и унезверенији него икада ... (Н, 397). Највише ми се смејаху колеге чаругције (Н, 412).

чаругцијски, -ска, -ско *који се односи на чаруџију*. – ... дошљак је отворио опанчарску, или чаругцијску, радњицу ... (Н, 153).

чаршинлија м *човек из чаршије, човек који ради у чаршији*. – Како чаршинлије сазнају сваку бљувотину? (Д, 8). Волео сам његов корозиван дух и немилосрдне шале, подсмехе на рачун чаршинлија, прециоза и будала, оптимизам његовог лудила, његов неуморни чапкунско-злобни кикот (Д, 7).

чатмара ж *кућа са зидовима начињеним од љрућа облејљеној блаџом*. – ... док су синови здраво хркали у тесној чатмари, изваљени један по ред другог ... (Н, 33).

чекетало с *гаишчица у млину љреко које зрно из коша клизи на жрвањ*. – ... мумлање камена горњака и доњаца, и брборече чекетала (Н, 22).

чисмен, -а, -о *који воли чистиоћу, који се брине за чистиоћу*. – Остала три Душанова сина беху благопристојни људи, чисмени сељани, који су, исповеђени како доликује православцима, поумирали у креветима, од старости и слабости (Н, 36).

чудило с *чудо*. – ... спаривање два чудила ... (Р, 323).

цебрак м покр. *љросјак, љврдџица, џиџија*. – Тако се заснова грана Трајковића, немоћника и цебрака ... (Н, 13).

цезвар м *онај који љрави бакрене љосуде, ибрике за кување црне кафе*. – Што се мора није тешко, цезвари! (Р, 81).

цеџети, цеџим несврш. *дуго сџајаџи чекајући, дрежџаџи*. – Таљигаши и носачи, поваздан беспослени, цеџећи на расушеним бурићима пред винским подрумом ... (Н, 185).

шалџија м *онај који збија шале*. – Дреждећи пред кафанама ... шалџије, писци бенастога писма, превијали су се од смеха ... (Н, 160).

шанкуша ж погрд. *она која љочи љиће и која љослужује за шанком; она која сџално седи за шанком*. – Келнерице, шанкуше и куварице из периферијских кафана ... (Р, 77).

шећерџија м *онај који љрави и љродаје колаче и др. љосласџиџе, љосласџиџар*. – ... перјара и шећерџија са препуним корпама и празним цепо-вима (Н, 173).

широканлија м инд. *човек широких љлећа*. – ... и осам синова широкоанлија, изрођених за петнаестак првих година ... (Н, 26).

шувак, -ака м *онај који се боље служи левом нећо десном руком, левак*. – И уловиће мужа шувака и безјака ... (Н, 129).

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић 1976: Драгослав Андрић, *Речник жарџона*, Београд: БИГЗ.
 Вуловић 2010: Наташа Вуловић, *Лексика у љриџоветџкама Лазе К. Лазаревића*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
 Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексиколоџија срџској језика*, Београд: Завод за уџбенике.

- Драгићевић 2011: Рајна Драгићевић, Лексика квалификована као индивидуална у српским дескриптивним речницима, у: *Лексикологија, ономастика, синтакса*, Зборник у част Гордане Вуковић, ур. Владислава Ружић, Слободан Павловић, Нови Сад: Филозофски факултет, 47–57.
- Ђуровић 2016: Сања Ђуровић, Префиксалне творенице са *йолу-* у „Дневнику самоће“ Видосава Стевановића, у: *Језик, књижевност, уметност* X, ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић, Крагујевац: ФИЛУМ, 145–152.
- Згуста 1991: Ладислав Згуста, *Приручник лексикографије*, превод и предговор Данко Шипка, Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Јовић 1975: Душан Јовић, О језику и стилу књижевног дела Видосава Стевановића, у: Душан Јовић, *Лингвистичке анализе*, Београд: Друштво за српскохрватски језик и књижевност СРС за своје чланове.
- Јелић 2008: Бранислава Јелић, *Конкорданцијски речник њриповедака Лазе К. Лазаревића*, Нови Сад: Прометеј.
- Клајн–Шипка 2008: Иван Клајн, Милан Шипка, *Велики речник сѝраних речи и израза*, 3. допуњено и исправљено изд., Нови Сад: Прометеј.
- Ковачевић 2006: Милош Ковачевић, О стилу и језику Радослава Братића, у: *Сѝиси о сѝилу и језику*, Бања Лука.
- Ковачевић 2013: Милош Ковачевић, Стилематичка лексика у роману *Агресар изубљених душа* Анђелка Анушића, у: *Срѝски ѝисци у озрачју сѝилисѝике*, Београд: Филип Вишњић – Гацко: Просвјета.
- Ломпар 1996: Весна Ломпар, Обележена лексика у драми „Развојни пут Боре Шнајдера“ Александра Поповића, *Срѝски језик* I/1–2, Београд, 175–181.
- Мишић 2015: Биљана Мишић, Стилске одлике лексичких јединица у прози Радослава Братића и Горана Петровића, у: *Значај срѝској језика и књижевности у очувању идентитетна Републике Срѝске VI, Будућности срѝској језика и књижевности у Републици Срѝској и (де)инѝирациони ѝроцеси*, ур. Милош Ковачевић, Пале Филозофски факултет, 219–230.
- Мршевић Радовић 1987: Драгана Мршевић Радовић, *Глајолско-именичке фразеолошке синѝаѝме*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Павковић 1984: Васа Павковић, *Речник ѝоезије Милана Ракића*, Нови Сад: Матица српска.
- Радовановић 2013: Драгана Радовановић, Статус дијалекатске и покрајинске лексике у речницима књижевног језика, у: *Традиција и ино-*

- ваџије у савременом српском језику*, ур. Милош Ковачевић, Крагујевац: ФИЛУМ, 113–118.
- Радовић Тешић 1982: Милица Радовић Тешић, Архаизми и њихова обрада у речнику САНУ, у: *Лексиколоџија и лексикоџрафија*, ур. Драго Ћупић, Београд, Институт за српскохрватски језик, Филолошки факултет – Нови Сад: Матица српска.
- Радовић Тешић 2008: Милица Радовић Тешић, Уклопљеност ауторске и индивидуалне лексике писца у општекњижевни лексички фонд, у: *Српски језик у (кон)тјекстју*, ур. Милош Ковачевић, Крагујевац: ФИЛУМ, 399–406.
- Радовић Тешић: 2010: Милица Радовић Тешић, Лексика Исидоре Секулић са становишта савремене стандардизације, у: *Језички систем и употреба језика*, ур. Милош Ковачевић, Крагујевац: ФИЛУМ, 115–120.
- Радовић Тешић: 2011: Милица Радовић Тешић, Лексички нивои у прози Драгослава Михајловића, у: *Књижевни (сти)андардни језик и језик књижевности*, ур. М. Ковачевић, Крагујевац: Крагујевац, 69–74.
- Рамић 2012а: Никола Рамић, Територијално раслојавање лексикона, *Српски језик* XVII/1–2, Београд, 302–316.
- Рамић 2012б: Никола Рамић, Опште карактеристике дијалекатске лексике, у: *Структурне карактеристике српског језика*, ур. Милош Ковачевић, Крагујевац: ФИЛУМ, 288–298.
- Речник МС: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–VI, Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- Речник САНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XIX, Београд: Српска академија наука и уметности, 1959–.
- Ристић 2006: Стана Ристић, *Раслојеност лексике и лексичка норма*, Београд: Институт за српски језик.
- Ристић 2011: Стана Ристић, Речници писаца југоисточне Србије, *Градина, часопис за књижевност, уметност и културу* 44–45, Ниш, 135–138.
- Тешић 1982: Милосав Тешић, Речник језика писаца у односу на општи речник, у: *Лексикоџрафија и лексиколоџија*, ур. Драго Ћупић, Београд: Институт за српскохрватски језик, Филолошки факултет – Нови Сад: Матица српска, 301–304.
- Чолаковић 2016: Вера Чолаковић, Слојевитост лексике у *Мемоарима Живка Црногорчевића из Тузле*, у: *Наука и европјетрације* 10/2, ур. Марија Летић, Пале: Филозофски факултет, 87–98.
- Шипка 1998: Данко Шипка, *Основи лексиколоџије и сродних дисциплина*, Нови Сад: Матица српска.

Шипка 1982: Милан Шипка, О изради рјечника Кочићева језика на основу компјутерске конкорданце, у: *Лексикографија и лексикологија*, ур. Драго Ђупић, Београд: Институт за српскохрватски језик, Филолошки факултет – Нови Сад: Матица српска, 359–367.

ИЗВОРИ

- Стевановић 2008: Видосав Стевановић, *Рефуз мртѿвак*, Сабрана дела, том VI, Крагујевац: Кораѿи.
- Стевановић 2008: Видосав Стевановић, *Нишчи*, Сабрана дела, том VII, Крагујевац: Кораѿи.
- Стевановић 1975: Видосав Стевановић, *Конѿианѿин Горча*, Београд: СКЗ.
- Стевановић 1986: Видосав Стевановић, *Тесѿаменѿ*, Београд: СКЗ.
- Стевановић 2009: Видосав Стевановић, *Сибила*, Сабрана дела, том XI, Крагујевац: Кораѿи.
- Стевановић 2008: Видосав Стевановић, *Дневник самоће I*, електронско издање.

Сања Ж. Ђуровић

СОСТАВЛЕНИЕ СЛОВАРЯ ПИСАТЕЛЕЙ КАК ВКЛАД В ЗНАНИЕ ЛЕКСИКОНА (на примере прозы Видосава Стевановича)

Резюме

Значение изучения лексики писателей неоспоримо, тот факт подтверждает и литература. Анализ осложняет неразработанная методология, а также многочисленные вопросы, касающиеся объема и типа анализируемой лексики. На основе имеющихся работ о лексике писателей сформировался хороший фундамент для будущих теоретических (развитие методологии) и конкретных исследований лексики писателей, т.е. словарей.

На основе проанализированной лексики В. Стевановича можно прийти к выводу, что словарный состав языка отражается не только в количестве использованных лексем, но и в семантике лексем, так как известные понятия имеют новые, обычно переносные значения. Словарный состав языка отражается и в употреблении многочисленных новообразованных слов, которые не зафиксированы в словаре. Их значение часто меняется до неузнаваемости, наблюдаются необыкновенные сочетания и необыкновенность выражения. Проанализи-

зированная лексика представляет собой сочетание старолитературной лексики, с одной стороны, и современной лексики, с другой стороны, сочетание традиционного и современного в языке.

Ключевые слова: лексика, маркированная лексика, словарь писателей.